

BARTHA GUSZTÁV

KIÚT

(RÉSZLET)

„Nincs el nem rontott élet.”

W. Goethe

3.

Megfőztem a gyógyteát. Hipericum perforatum az orbáncfű latin neve. Tűvé tettem érte a város patikáit, mire ráakadtam. Na, hol? Pár méternyire, a panelház alagsorában. Mert folyton zárva tálalom a kis patikát, azért, meg azért, mert a szolgálat utáni napon lyukas az agyam. Hol felmegy a pumpa: benzint a tűzre! Hol annyira leengedek, hogy a törlőrongy hozzám képest hawaii dizsi. Fogalmam nincs, mit jelent a dizsi. Mondhatnám azt is, hipericum perforatum, amiről meg a patikus nem tudja, hogy eszik-e vagy isszák.

Délelőttönként kár megfőznöm a teát.

Kerestem, tűvé tettem a konyhát a kávésdobozért.

Igaz, Sáríkáknak megszagolnia sem lenne szabad, nemhogy kávézni. Jó, maximum napi egy csészécskével! Köszönve nekem, hogy Komarov doktor bízik bennem, s hogy... hogy merem hinni, Ági sem kávéztatja léptenyomon. Nem hiába újrázgatom:

– Anyósod úgy van a kávéval, mint az alkoholista a vodkával: ötven gramm sok neki, a vödörnyi kevés.

Reggel elmaradt a mosoly, a fejbólintás.

– Mértékkel és tartózkodással – mondta, és hosszasan türelemcsigázott. Lyukas agy ide, lyukas agy oda: szakállas vicc. Apu anyánk előtt, két-három pohár bor után, folyton a mértékkel és a tartózkodással hozakodott elő. Talán azért, hogy végül a szemébe nevessen. Nem, Ági, nem. Talán azt akarta, hogy vidáman kezdődjön a napunk. Álltam az előszobában és vártam tágra nyílt szemmel. Na, mondjad már!

Mérték a vödör, tartózkodás az asztal alatt – vágta ki valahára. Nem csiklandoztak a szavai, mint egyszer-egyszer, de azért hangosan nevettem. Ági együtt kacagott velem. Hatodik hete ápoljuk, vigyázzuk Sáríkat, brüha-ha, és azt sem tudjuk megmondani, hogy miért! Mivel szolgált rá, érdemelte ki a gondoskodásunkat, brühü-hü, hogy kedvét keresve, nap mint nap körbetáncoljuk?!

Se nem kilenc,
se nem nyolc,
se nem hét...

Mély levegő, nyugi!

Egy frászt! Hová a fenébe tűnt a csavarfedeles kávésdoboz?! Piros szí-
nű, nem kicsi, lehetetlenség a konyhaszekrényfiókba elbújtatni. Nemhogy
a szekrény alá vagy mögé. Jaj, ne! Sáríka dugta el?! Ne! Egyéb se hiány-
zik, csakhogy újra kezdődjön az éjszakai búcsújárás! Ki-bekapcsolgassa a
bojlert a fürdőszobában, nyissa-zárja, égesse a gázspórt a konyhában. Az
édesden alvó lakókra robbantsa a házat, mert ő koszos, mert ő fázik, mert
neki elege van a rohadt életből!

Fene megette egy család!

Egy éve nem láttam a várost, úgy, de úgy vágyom haza!

Vitya, a haverom abból steksszel, hogy hetente huszonötezer hrivnyáért
forintot vásárol, a forintért Záhonyban dollárt, azt idehaza eladja a piaci
valutázóknak. A haszon, ha sokra nem is, a konyhapénzre elég.

Mély levegő, kifúj!

Hétmérföldes csizma kellene, lépni egy óriásit, és ruhástól bezuhanni az
ágyba, és aludni, aludni, aludni... Álmomban elhinni, hogy apránként befon-
ja az ágas-bogas sűrűerdő, sosem volt lesz a beton placcos szovjet laktanya.

Hol volt, hol nem volt...

Nincs mese!

Muszáj lesznedni a függőnyt az ablakokról, lepókhálózni a plafont és a szo-
basarkokat, Sáríkáánál fölszedni a könyveimet a szőnyegről, visszarakni a polc-
ra. Aztán porszívózni kell, mosogatni kell, főzni kell! A huszonnégy órás ügyelet
után egyvalamit nem szabad csinálnom: aludni. Üljek a hokedlin, ragadjak
hozzá, ha már az álmoasságtól nézni se bírok, de eszembe ne jusson a lefekvés!
Az áttérés az éjszakai életmódra, a hajnalig tévészgetésre. Emmuska-muska,
nincs senkid, aki mozogjon, fent legyen helyetted, elvégezze a házi robotot
holnap, holnapután és azután. Na, sírnod azért nem kell, nem muszáj!

Most mért vihogok?!

– Az van, Igor Vasziljevics, hogy nyugdíjas állás.

– Ha jól értettem, Emma Karlovná, a főnökség szerint laza nyugdíjas
státusznak számít a négynaponkénti huszonnégy-órás.

– A helyzetemben...

– Valahol az erdő közepén, egy rehabilitációs intézetté átalakított kato-
nai laktanya, ahová önszántából...

Miért hahotázik, mi olyan nevetséges?

– Hadd röhögöm ki magam! Szóval, ahová önszántából és gyalog nemigen tette, teszi be senki a lábát, Kárpátontúlon jutalomszámba menő munkahelynek számít!

Poltavában vagy hol, jó fizetés mellett, könnyű okosnak lenni.

– A kiskatonákat teherautó szállította, az alkoholistákat mentőkocsi hozza-viszi, érti már?!

Komarov doktor néha olyanokat, de olyanokat mond, hogy hirtelenjében nem tudom, sírjak-e vagy nevessek. Fél arcom sír, a másik fele nevet. Nem leszek bohóc! Se szöszije senkinek! Ezerháromszáz¹ hrivnyás nyugdíjból nem lehet megélni. Dínomdánomozni. A fél szelet zsíros kenyér, fél alma, főtt tojás, sós keksz és tea, úrnői kaja. Enni muszáj, különben maholnap nem mesélhetek Sáríkána sosem volt hawaii nyaralásomról, sem „az egyszer se volt részem” boldogságról, amikor az ember úgy érzi, hogy bármit megtehet és megvehet, övé a világ.

A perceken belül böögök.

Na, tessék!

A papír zsepkendő nem találtam, pár percre minden elveszett. Könnyecseppek gurultak le arcomon, egyik a másik után.

Komarov doktor igazából a tíz év alatt sem értett, most sem ért.

Nekem sok dolog mást jelent az anyanyelvemen, Igor Vasziljevics. Nekem... nekem munka lefordítani a szavait magyarra. Bármit mond, kettő lesz belőle, hogy amit értettem, jól értettem-e.

А тени языка²-t.

А відтінки мови³-t.

Hipericum perforatum. Apu megvette, tőle kaptam a gyógynövény határozó kézikönyvem. Igen, Komarov doktor, nevesen ki, az orbáncfű a leghatásosabb természetes gyógyszere a depressziónak.

Punktum!

Sáríkána vödörszám kellene innia.

Egyet Hajnalka egészségére, egyet Elemér...

Mi bajom az elkényeztetett pulyákkal⁴?

Jött elő a fáradtság, lyukasodott az agy. Lerogytam a hokedlire, mint mindig a szolgálatot követő nap délelőttjén.

Lekötözni... infúziót... delírium...

Könyvekből puskázni könnyű.

Minimum köldökbámulóvá tesz, a valódi problémák iránt süketté!

Delírium esetén rohanni kell, villámsebessen kötéllel tekerni egy lepedőt, és az egyik végét a sodronyágy oldalvasához kötve átvetni az öntudatlanul vergődő beteg mellkasán. Sebesen ágyat kerülni, gyorsan-gyorsan átszökdecselni féltucatnyi lábon. Két szobatárs kezénél, kettő a lábánál fogva, egy meg a testén keresztül hasalva szorítja a beteget az ágyhoz, hogy tudjad. Meg azt is, hogy a lepedővég megkötése rám marad, nem jut rájuk segítő kéz. Húzzam, csomózzam szorosan, ötvennyolc évemmel, ahogyan bírom, ahogy tudom.

Érted, Sárika!

4.

Negyed kilencre tökéletesen odaragadtam a hokedlihez. Zsibbadt kezem, lábam, a mellem szakadt le, egyik-másik húsz kilót nyomott.

Nem szabad lefeküdni!

Valaki, hahó, kapcsolja ki a melltartóm, hadd bukjak orral előre! Nem töröm be a fejem. Lyuk van a helyén, a konyhakő meg olyan, de olyan hús és álomba ringató tud lenni, akár egy simogatás. Nem kapcsolja, miért nem?! Félt, hogy már estemben elalszom? Akkor tűntesse el az asztról a várúrnő reggelijét! Kukába vele tálcástól! Aztán markolja fel a nyavalyás hokedlit, és dobja ki velem együtt a konyhaablakon. Az is megoldás. Legalább nem felejték el kenyérért lesétálni az alagsori bakalijába⁵!

Brühü-hü, brüha-ha!

Pár nappal Sárika hatvanharmadik születésnapja előtt.

Nevetés ide, kacagás oda, nem azért várt rám Ági reggel a lakásajtóban, hogy már az előszobában jót röhögjünk magunkon. Nem. Mérték meg tartózkodás, ugyan már! Fél, reszket odahagyni a piac melletti drogériát. Még mindig. Manapság mi egy bolti eladó? Kutyafülén bolha.

Régen igen, anyu nem spórolt a nyaklevesen, ha egyszer-egyszer Sárika vagy én elfelejtettünk köszönni a prodtovaris⁶ néninek. Apu késődélután biciklizhetett a Kövesd utcai boltba rizkásáért, tehénvajért, meg mikor milyen deficitért⁷. Egyik alkalommal apu az odavoltam udvarlásból osztályt ismételni-vel próbált szellemeskedni, megnevettetni a vacsoraasztalnál ülő kis családját. Anyu erre, mint kit áram rázott meg, úgy ugrott fel a helyéről, és se szó, se beszéd otthagyt bennünket. Így utólag a Kövesd utcai továrkának⁸ valóban nagy volt a kuncsaftköre.

Deficit, prodtováró, kuncsaft... Miről lehet tudomása egy gyereknek? Ha az unatkozó házi manók azért incselkednek fura szavakkal a kemence-

padkán békésen szundikáló kandúrral, mert fogócskázni támadt kedvük, akkor a felnőttek nyilván azért gonoszkodnak a kifejezésekkel, hogy bújócskázhassanak, napokig kerüljék egymás társaságát.

Hess, gondolat, hess! Ági nem kurva! Hess! Nincs kuncsaftköre, hess, és a főnökének se a szeretője! Hess, hess, hess...

Mély levegő!

Lakásomban nincs hely a haragszomrádnak.

Drága Ági, eskü', nem haragszom! Magamra vagyok dühös.

A szolgálatot követő napokon ülök a konyhai hokedlin fél órát, két órát, szinte mozdulatlanul, de közben jár az agyam, mint a motolla. Mit motolla! Az alvás és az éberlét köztes állapotában emlékeim, gondolataim, ábrándjaim vilámként cikáznak oda-vissza az időben, és mind sűrűbben sebzik fel a lelmem.

Néha az az érzésem, hogy lassan elvérzek belül.

Pedig jót akarok: Sárikának, Áginak, Lizának...

Edinának nem, a pokolba kívánom. Kezében a húszezer hrvnyás okostelefonjával ott hadonásszon, hadovázzon a tízezer hrvnyás patikusfi fizetéséről. Hülye picسا! Ukrán gimnáziumot végzett, és nem tudja megmondani, hogy nevezik ukránul az orbáncfűvet. A hipericum perforatumról meg lila gőze sincs a nagyméltóságú őnagyságának. Hogy éppenséggel eszik-e vagy isszák.

Beöntik a fenekedbe!

Ágit az Isten ápolónőnek teremtette, nem patikussegédnek!

Se nem kilenc,

se nem nyolc,

se nem hét...

Ráolvasás rontás ellen.

Edina megrontotta Ágit, meg a folytonos ígérgetésével. Itt vagy ott, ebben vagy abban a városi patikában hamarosan üresedés lesz, mert ez és ez a patikussegéd dekretbe⁹ megy, a másik nyugdíjba, a harmadikat, ha nem ma, akkor holnap biztosan kirúgják, mert lop, narkózik, veszekszik, na meg lépten-nyomon becsapja a kuncsaftokat. Hétezer hrvnyás fizetés reményében könnyen felül bárki a csigaparipára.

Istenem, elvégezne évente két-három tanfolyamot, és három év után szakápolói vizsgát tehetne, biztos kenyér lenne a kezében, bárhová vesse-hányja a sors!

– Anyósod rossz beteg – mondtam, mert előszobában nőttön-növő feszültség már a torkomat szorongatta. Meg sem történt, igaz sem volt a feneketlen jókedv. A mérték és a tartózkodás. – Ági, amint el tudod hitetni a beteggel, hogy jó beteg, sokkal könnyebb lesz a dolgod.

Semmi. Állt, háttal a tükörnek, lehajtott fejjel, és kezével ki-becsavar-gatta a piros kávésdoboz fedelét.

– Mondogassam, hogy jó beteg? – hangzott el végre a kérdés a nem számoltam hányadik ki-becsavarást követően.

– Dehogy! Attól, hogy valaki megbetegszik és kórházba kerül, még nem válik szentté. A betegnek magának kell tenni érte, hogy kiérdemelje a dicséretet.

– Mit tegyen érte, hálálkodjon? – kérdezte foghegyről, majd a tükör felé fordulva megigazgatta vállig érő barna haját. Aki a maga valójában szép és karcsú, annak az arcára nem hiányzik a smink, lábára a magas sarkú cipő.

– Higgyen abban, hogy ő valóban türelmes beteg, aki zokszó nélkül követi a kezelőorvosa utasításait.

– Nekem ez bonyolult – fordult újra felém.

– Hivatkozni kell a szomszéd kórteremben fekvő rossz betegre, aki folyton izeg-mozog az injekciózás alatt, és addig dörzsölgeti, vakargatja koszos kézzel, míg a tű helyén tályog nem támad. Szörnyű, merő kelés a feneke. Vagy a nyolcas szobában fekvőre, akinek hiába magyarázta el az orvos nem egyszer, hogy a tablettáknak a gyomorban kell feloldódnuk, nem a szájban. A gyógyszer nem cukorka. Falra hányt borsó. Úgy bedagadt a drágalátos beteg szája, torka, hogy most se nyelni, se köpni nem tud. Harmadik napja mesterségesen tápláljuk.

– Kész átverés, vagy nem?

– Amit Edina barátnőd művel veled, az micsoda, hogy nevezzem?!

Nem válaszolt, mosolygott. Hiányzott az arcáról egy pofon, biz' isten! Elöttem ne reklámozza senki a bárgyúságát!

– Nem lenne belőlem jó ápolónő.

– Kuncsaftos kurvának jó lennél!

Filmszakadás.

Lyukas agy.

Törlőrongy.

Mondja el valaki, mi történt tovább! Hahó, valaki, markold két kézre a hokedlit és dobd ki a konyhaablakon velem együtt! Az is megoldás.

5.

Ültem a konyhai hokedlin. A kipihent fáradtság néha csodákat művel. Pár perc, netán félóra múlva nem fogok ugyan kamaszmód föl-lerohangálni a lépcsőházban, és becsengetni minden szomszédhoz, vagy elszaladni a piac-

ra három sárgarépaért. Nem. A rajtam eső varázslat másként és másvalamivel kerít hatalmába. Átalakít. Na nem úgy, hogy csiribí-csiribá, és a szép szőke hajú királylány máris varangyos békaként kuruttyol. Mássá tesz, nem jobbá vagy rosszabbá, csupán mássá. Aki nem a tegnapi vagy a holnapi hétköznapi Emma, és aminek csodálatosképpen éppen ma kell megtörténnie.

Mindent tud rólam, míg nekem sejtelmem sincs a vágyairól, az álmairól, a legféltettebb titkairól. Én ő vagyok, de ő nem egészen én.

Mély levegő!

Meddig ülök még a hokedlin?

Sárika szegény várhatja a reggelijét, reszketve a csésze kávéját. Ági úgy letette a kávésdobozt a cipőtartó kisszekrényre, hogy végül ott maradt. Mi a fenének rohant el, akkora, de akkora ajtót becsapó sebbel-lobbal? Miért? Rosszat mondtam? A javát akarom, Sáríkána a mihamarabbi jobbulását, a betegeknek a gyógyulását...

Ki vagyok, mi vagyok én neki végtére is!?

Hol volt, hol nem volt, a Tiszán innen, és a Kis hegyen túl, ahol kurta farkú kismalac túr. Csillogó szemű, hosszú hajú nagylánnyá serdült a tegnap még rosszcsont és ebadta leányka. Apu királytól arany fülbevalót kapott az iskolai ballagása napján, mindenki mástól sok-sok jókívánságot. Kevés hűján három-utánfutónyit. Nem csoda, hogy éjszakánként nagyot álmodott, napközben sokra vágyott, és semmi dolog nem fogott rajta. Egy szép nap aztán a semmittevésre is ráunt, és azzal állt Apu király elé, hogy ő világgá akar menni, kipróbálni a szerencséjét.

– Hm! – hümmögött az óhaj hallatán Apu király. – Aztán melyik irányba, leányom? – kérdezte kismalacra.

– Lembergbe – válaszolt a nagylány illedelmesen.

– Mért pont oda, és nem máshová? – kérdezett tovább Apu király.

– Ott található az állatorvosi főiskola – hangzott a felelet. – Tudod, apu, rájöttem, hogy nagyon szeretem az állatokat.

– Buksi kutyánkat igen – csóválta a fejét Apu király, majd azzal, hogy még alszik egyet, ha nem kettőt a dologra, elnapolta az ügyet.

Eltelt egy hét, a másíknak a fele, de Apu király még nem nyilatkozott, nem mondott se igent, se nemet. Áhá! A nagylányt nem olyan fából faragták ám, mint a széklábat, addig-addig sündörgött, forgolódott Apu király körül, míg alkalom nem adódott, és újra elő nem hozakodhatott a dologgal.

– Nem beszéled jól az orosz nyelvet, fél éven belül idehaza találsz magad. Az orvosi szakokon nincs olyan, hogy türelmi idő – nyomatékosította igazát Apu király, majd elvonult a hálószobájába.

Nem úgy a nagylány, le sem hunyta a szemét, s reggel Apu király elé állt.
 – Ígérem, oroszul tanulok éjjel-nappal – fogadkozott.
 – Mégis azt mondom, hogy nem mész Lembergbe – jelentette ki Apu király gondolkodás nélkül.

– Miért nem? – kérdezte, makacskodott a nagylány.

– Mondjuk, nincs rá keret, megsínylené az udvartartás – tárgyasította a dolgot Apu király.

– Adnak stipendiumot¹⁰ – húzta ki magát a nagylány.

– Leányom – szólt szelíden Apu király –, egy nagyvárosban havi harminc rubel annyi, mint idehaza három.

– Takarítást vállalok, félállást...

– Állj! – emelte fel a jobbát Apu király. – Szót se többet, most én beszélek! A munkához nincs elég türelmed, hiányzik a veszélyérzeted, és a kitartással is hadilábon állsz.

– Ez nem igaz! – tiltakozott a nagylány.

– Sajnos az, lányom, ismerlek – intette leányát Apu király.

– Bebizonyítom, hogy nem igaz! – heveskedett tovább a nagylány.

Apu király nem felelt. Apu király miután nagy méltósággal elfoglalta helyét konyhai hokedlijén, az asztalra könyökölt és elgondolkodott. Vontottan teltek a drága percek, utóvégre mégiscsak megszólalt:

– A nagy Kopasz hegyen, de csak ott, és ráadásul csak a legtetején, ez idő tájt nyit a lötty-löTTY virág. Na most, holnap, mire a munkából hazajövök és itt fog állni az asztalon egy vázányi löTTY-löTTY virág, áldásom adom Lembergre. De ha nem lesz itt a virág, vagy csak öt percet is késlekedsz velem, megülsz szépen a fenekeden, míg a családi tanács nem dönt felőled.

Hajnalba kelt a nagylány. Álmában a nagy Kopasz hegyet járta, ráadásul a legtetejét, amit teljességgel beborított a messze rikító löTTY-löTTY virág. Azt hitte, elég lesz felébrednie és kinyújtani értük a kezét. De nem. Fel kellett venni új, kék színű sportruháját, felhúznia vékonyka talpú japán papucsát, mert ne má', nem vágthat neki akármiben az útnak! Keresztül kell gyalogolnia a fél városon oda-vissza. Víz helyett két üveg limonádét, kenyér helyett egy csomag édes kekszet rakott nylon szatrába, majd Apu királytól el sem köszönve fogta magát és útnak indult.

Ment, mendegélt egy óra, két óra hosszan a foghíjakkal tele macskaköves és kopott aszfaltú városi járdákon, mire végre a nagy Kopasz hegy lábához ért. Megszemlélte, de mert sietnie kellett, semmiről sem döntött. Beérte az első, útjába eső gyalogúttal, azon ment tovább. Kezdetben szépen

haladt, élvezettel szemlélte az ébredező város mind tágabb horizontú látképét. Sajgó talpú lábai érezték meg először, hogy a lankás hegyoldal ideoda kanyargó gyalogútja apránként hegymenetre vált.

Szemre nem tűnt távolinak a hegy legteteteje. A nagylány egyebet sem bámult. Menet közben majszolta az édes kekszet és itta rá a limonádét. Szinte belegyalogolt a bokros részbe, vagyis amit annak vélt. A vadrózsa és kökénybokrok boszorkakaromként nyújtogatták felé tüskés ágaikat. Szél-től megóvó két-három méter magas partfalszerű kiszegelésüket védték: senkit, senkit a közelébe!

A nagylány jobbra nézett, aztán balra nézett, de az élőfalnak se itt, se ott nem látta a végét. Ellenben talált a fűben egy hosszú, rég elszáradt botot. Erre járó valaki dobhatta el, valamikor. A nagylány kézbe vette, megforgatta, és úgy vélte, a célnak megfelel. A bottal az első két-három vadrózsa ágat félrehajtva belépett hát a bokrok közé. Aztán következő ágcsoportokkal ugyanígy téve, araszolva haladt. Középtájon járt, amikor a bot váratlanul azt mondta, hogy reccs! A nagylány azt sikította, jaj, segítség! Segítség! S nem jött segítség! Nem bizony! Két karját arca elé tartva, maga magát kellett kicibálnia. Mire kiért a szabadba, sallangokba lógott rajta az új, kékszínű sportruha, és testén száz, ha nem százegy tüskeszúrás, karcolás vérzett. Ráadásul vékonytalpú japán papucs is a bokrok közt veszett.

Igen, Sárika, így járt pórul régen a nagylány, mert fittyet hányt Apu király jóakarátára.

JEGYZETEK:

¹ Kb. 50 dollár

² A nyelv árnyalatai-t oroszul

³ A nyelv árnyalatai-t ukránul

⁴ Gyerekekkel

⁵ Бакалія – fűszer és csemegebolt

⁶ Élelmiszerárús. Продтовари – élelmiszeráru

⁷ Hiánycikkért–

⁸ Elárúsítónőnek

⁹ Szülési szabadságra

¹⁰ Ősztöndíjat.